

**"PUHUN NYT OMASTA KOKEMUKSESTANI..."
AMMATILLISTEN OPISKELIJOIDEN
ARGUMENTOINTIKEINOT MIELIPIDETEKSTEISSÄ**

Noomi Kinnunen
Kandidaatintutkielma
Suomen kieli
Kieli- ja viestintätieteiden
laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Noomi Alexandra Kinnunen	
Työn nimi "Puhun nyt omasta kokemuksestani..." Ammatillisten opiskelijoiden argumentointikeinot mielipideteksteissä	
Oppiaine Suomen kieli	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika toukokuu 2023	Sivumäärä 19 + liite
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastellaan ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden argumentaatiota mielipideteksteissä. Tutkielmassa selvitetään, millaisia sisällöllisiä ja rakenteellisia keinoja opiskelijat käyttävät ja kuinka mielipidetekstin rakennemalli toteutuu teksteissä. Tutkimusaineisto koostuu 21 oppitunnilla kirjoitetusta mielipidetekstistä. Teoreettisena viitekehystenä tutkielmassa käytettiin Marja-Liisa Kakkuri-Knuutilan viisiportaista argumentaatioanalyysimallia soveltuvin osin sekä Anneli Kauppisen ja Leena Laurisen mielipidetekstin rakennemallia.</p> <p>Aihe on ajankohtainen, sillä nykypäivänä aktiivisen kansalaisen on kyettävä ilmaisemaan mielipiteensä ja perustelemaan sen sekä kirjallisesti että suullisesti. On myös välttämätöntä pystyä tarkastelemaan kriittisesti vastakkaisia näkemyksiä. Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskeleva työelämään valmistautuva nuori tarvitsee taitoja, joiden kautta voi vaikuttaa itseensä ja yhteisöön koskeviin asioihin. Lisäksi yhä useampi ammatillisen tutkinnon suorittanut hakeutuu jatko-opiskelemaan korkeakouluun. Monipuolinen argumentointi kuuluu tekstitaitoihin - kykyyn tuottaa ja tulkita erilaisia tekstejä eri kontekstissa. Näitä taitoja tarvitaan kasvavassa määrin opiskelu- ja työelämässä.</p> <p>Aineistosta nousi esiin sekä rakenteellisia että sisällöllisiä analyysikeinoja. Miltei kaikissa teksteissä noudatettiin rakennemallia, jota oppitunnilla annettu ohjeistus pitkästi mukaili. Teksteistä löytyi usein yksi pääväite perusteluineen. Suosituimpia argumentointikeinoja olivat järkeen ja yleiseen etuun tai haittaan vetoaminen, kun taas tunteeseen ja yksilön etuun tai haittaan viitattiin hieman vähemmän. Oma kokemusta käytettiin yleensä tunteeseen vetoamisen yhteydessä. Ohje tai toive esitettiin myös joissakin teksteissä.</p> <p>Asiasanat ammatillinen koulutus, argumentaatio, mielipideteksti, retoriikka, tekstilaji</p>	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen lähtökohdat ja tavoitteet	1
1.2	Edeltävä tutkimus	2
2	ARGUMENTOINTI JA RETORISET KEINOT	4
2.1	Yleistä	4
2.2	Argumenttikokonaisuus	5
2.2.1	Argumenttikokonaisuuden osat	5
2.2.2	Onnistunut argumentointi	5
2.3	Retoriikka	6
3	MIELIPIDETEKSTI	8
3.1	Mielipideteksti tekstilajina	8
3.2	Mielipideteksti ammatillisessa koulutuksessa	9
4	AINEISTO JA MENETELMÄT	10
4.1	Aineisto	10
4.2	Aineiston analysointi	11
5	ARGUMENTOINTI AMMATTIKOULULAISTEN MIELIPIDETEKSTEISSÄ ..	12
5.1	Argumentoinnin rakenteelliset keinot	12
5.1.1	Pääväite	12
5.1.2	Vasta-argumentit	13
5.1.3	Ohjeet tai toive	14
5.2	Argumentoinnin retoriset keinot	14
5.2.1	Yleinen etu tai haitta	14
5.2.2	Yksilön etu tai haitta	15
5.2.3	Järkeen vetoaminen	16
5.2.4	Tunteeseen vetoaminen	16
6	PÄÄTÄNTÖ	18
7	LÄHTEET	20

LIITTEET

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tavoitteet

Argumentointi ja perustelu on osa jokapäiväistä elämää; mikään väite ei ole uskottava ilman vakuuttavaa argumentointia. Nykyään olemme päivittäin erilaisten tekstien keskellä opiskelussa, työelämässä sekä vapaa-ajalla. Erilaisten tekstien tulkintaan, tuottamiseen ja käyttämiseen liittyvät taidot, tekstitaidot, ovatkin sen vuoksi keskeisiä yhteiskunnallisia taitoja (Luukka 2009: 15). Sosiaalisen median yleistymisen myötä kannanottaminen ja oman mielipiteen ilmaisemisen kynnys on madaltunut. Yleensä nettipalstoilta löytyvien mielipiteiden perustelu on yksipuolista. Tämä saa pohtimaan sitä, millä tavalla perustelutaitoja opetetaan nuorille koulussa.

Ammatillisessa koulutuksessa nuoria tuetaan valmistautumaan työelämää ja itsenäistymistä kohti. Perustelukyky on osa työyhteisötaitoja. Ammatillisissa opinnoissa opetetaan huomattavasti vähemmän äidinkieltä ja viestintää kuin lukiossa, minkä takia olen kiinnostunut tutkimaan ammatillisessa koulutuksessa olevien opiskelijoiden argumentointikykyä. Ammatillinen koulutus on rinnastettavissa lukiokoulutukseen siinä mielessä, että se antaa samanlaisen jatko-opintokelpoisuuden kuin lukio. Kuitenkaan ammatillisessa oppilaitoksessa ei voi saada laajuudeltaan ja sisällöltään yhtä paljon yleissivistävien oppiaineiden opetusta.

Korkeakoulumaailmassa referoinnin lisäksi perustelutaidot ovat keskeisessä asemassa koko opintopolun ajan. Yhä useamman ammatillisen koulutuksen saaneella on tavoitteena päästä jatko-opiskelemaan esimerkiksi ammattikorkeakouluun. Yleissivistävien aineiden, erityisesti äidinkielen, suppeammat oppiainesisällöt antavat väistämättä haastavammat lähtökohdat menestyä korkeakouluopinnoissa.

Tässä työssä tutkin sitä, millaisia argumentointikeinoja ammatillisen oppilaitoksen nuorisoasteen opiskelijat käyttävät arvioitavassa mielipidetekstissä. Perustelutaitoja tarvitaan toki muissakin tehtävissä, mutta ennen tämän arvioitavan

tehtävän toteuttamista on kyseisen tekstilajin vaatimiin kielenkäyttötapoihin pureuduttu. Argumentointiin liittyy läheisesti myös retoriikka, joten retoristen keinojen analysointi mielipideteksteistä on oleellinen osa tutkimusta. Tarkoitukseni on lukea opiskelijoiden tekemiä mielipidetekstejä ja analysoida, millaisia perustelutapoja ammatillisen oppilaitoksen nuoret käyttävät. Analysoin teksteistä sitä, käytetäänkö niissä tunteisiin vai järkeen perustuvia argumentointikeinoja. Lisäksi tarkastelen sitä, minkä tyyppisiä perustelukeinoja käytetään: nouseeko argumentoinnissa esiin omat kokemukset, yleisiin mielipiteisiin vetoaminen, auktoriteetteihin nojaaminen tai vastakkainasettelu. Tässä tutkielmassa tarkoitus on etsiä vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisia argumentointikeinoja ammatillisen oppilaitoksen nuorisosaatan opiskelijat käyttävät mielipidetekstissään?
2. Millaisia retorisia keinoja argumentoinnissa käytetään, ja toteutuuko mielipidetekstin rakenne opiskelijoiden argumentoinnissa?

Käytän analyysissäni pohjana Kakkuri-Knuutilan (2004: 102) viisiportaista argumentaatioanalyysimallia soveltuvien osin. Hyödynnän myös Kauppinen ja Laurisen (1988: 26, 87) mielipidetekstin rakennemallia, johon sisältyy myös retorisia keinoja.

1.2 Edeltävä tutkimus

Argumentointia eri konteksteissa on tutkittu aiemmin, mutta ammatillisen koulutuksen osalta laajempaa tutkimusta ei ole kovinkaan paljon tehty. Lukiolaisten argumentointitaitoja on tutkittu eri yhteyksissä: Inka Mikkonen (2010) on tutkinut väitöskirjassaan lukiolaisten yleisönosastotekstien rakennetta ja argumentointia. Tutkimukseen sisältyy 89 yleisönosastolle tarkoitettua mielipidetekstiä, joilla opiskelijat ottavat kantaa johonkin yleisönosaston kirjoitukseen. Mikkonen on tarkastellut tekstien rakennetta ja argumentointia muun muassa tekstin funktionaalisten jaksosten analyysin avulla. Analyysi on osoittanut lukiolaisten yleisönosastoteksteistä seuraavat funktionaaliset jaksot: pohjatekstin referointi, oma mielipide, perustelu, myönnytys sekä ohje. Lisäksi yhtä tekstiä lukuun ottamatta kaikissa teksteissä on otsikko. (Mikkonen 2010: 183–185.)

Suomeksi argumentointia käsitteleviä teoksia on kirjoittanut ja toimittanut Marja-Liisa Kakkuri-Knuutila, joka on tutkinut argumentointia hyvin monipuolisesti. Kakkuri-Knuutilan toimittamassa teoksessa *Argumentti ja kritiikki* (2004) argumentointia tarkastellaan perusteellisesti. Teoksessa käsitellään

argumentaatioanalyysin lisäksi epäonnistunutta argumentointia, väittelyn ja retoriikan piirteitä sekä argumentointia tieteellisessä kontekstissa.

2 ARGUMENTOINTI JA RETORISET KEINOT

2.1 Yleistä

Tieteen termipankin mukaan (2023) mukaan ilmauksella argumentaatio tarkoitetaan perustelua ja todistelua, ja argumentoinnin avulla pyritään tekemään esitetty väite hyväksyttäväksi. Myös retoriikka liittyy läheisesti argumentointiin, sillä retoriikka on kielellä vaikuttamista; retoriikka sisältää paljon tehokeinoja, jotka tekevät argumentoinnista vakuuttavampaa. Alun perin argumentaatioanalyysi on kehittynyt klassisesta retoriikasta ja didaktiikasta (Kieli ja sen kieliopit 2002: 91).

Argumentointi voidaan kokea vaikeana, ja Bayerin (2007: 50) mukaan argumentointi voi johtaa jopa sosiaalisiin konflikteihin. Arkiargumentaatio kuuluu kuitenkin jokapäiväisiin keskusteluihimme, ja argumentointitaitoa tarvitaan elämässä pohdittaessa perusteluja sekä päätöksenteossa (Bayer 2007: 32). Myös nuoret tarvitsevat argumentointitaitoja osana tekstitaitoja, jotka auttavat tulemaan aktiiviseksi yhteiskunnan toimijaksi (Mikkonen 2010: 11, 12). Bayer listaakin kuusi argumentoinnin hyötyä erilaisissa tilanteissa. Ensiksi argumentoinnin kautta asiat voidaan nähdä toisin kuin aluksi. Toiseksi argumenttien kautta rakennamme maailmankuvaamme. Kolmanneksi olemme riippuvaisia argumentoinnin suomasta kritiikistä. Neljänneksi argumentatiivisen kritiikin avulla voidaan vähentää vääriä käsityksiä ja ennakkoluuloja. Viidenneksi argumentatiivisen väittelyn avulla voidaan konflikteja ratkoa suhteellisen rauhallisesti. Kuudenneksi argumentatiivinen keskustelu auttaa ymmärtämään vastakkaisia mielipiteitä ja niiden perusteluja, ja luo näin ollen empatiakykyä. (Bayer, Klaus 2007: 64.)

Arkipäivän viestinnässä käytetyt argumenttitavat ovat pitkälti samanlaisia kuin tieteellisessä argumentaatiossa. Tieteellisessä argumentaatiossa on huomioitava

tarkemmin argumenttien monipuolisuus ja riittävä määrä. (Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti 2006: 19.) Argumentaatio on aina tilannekohtaista, ja argumentointitavat valitaan kielenkäyttötilanteen ja kontekstin perusteella (Pelerman 2007:20). Ilmausta *argumentti* käytetään kahdella tavalla: sillä voidaan tarkoittaa pelkästään perustelua tai toisaalta kokonaisuutta, johon kuuluu väite, perustelu sekä taustaoletukset (Kakkuri-Knuuttila & Halonen 2004: 63).

2.2 Argumenttikokonaisuus

2.2.1 Argumenttikokonaisuuden osat

Vaikuttamisen keinot jaotellaan yleensä Aristoteleen mukaan kolmeen tapaan: *logos*, *ethos* ja *pathos*. *Logos* kuvaa tarkoittaa argumentin asiasisältöä, *ethos* kuvastaa argumentin esittäjän uskottavuutta ja *pathos* kuvailee yleisön kykyä ottaa vastaan argumentti. (Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti 2006: 11.) Argumenttikokonaisuus rakentuu kolmesta osasta: pääväite, perustelu(t) ja taustaoletukset. Argumenttikokonaisuus sisältää myös linkin, joka rakentuu taustaoletusten kautta perustelun ja väitteen välille. (Kakkuri-Knuuttila & Halonen 2004: 60, 80, 82.)

Argumenttikokonaisuudessa pääväite voidaan esittää väittämän, kehotuksen tai esimerkiksi kysymyksen muodossa, ja argumentin eli perustelun kautta väite pyritään tekemään hyväksyttäväksi. Taustaoletukset vaikuttavat olennaisesti argumentointikokonaisuuteen, koska niiden avulla argumentoija rakentaa linkin väitteen ja perusteluiden välille. Taustaoletukset vaihtelevat tilanteiden mukaan, ja ne voivat olla kulttuurisidonnaisia, yhteiskunnallisiin arvoihin tai sanojen merkityksiin sidonnaisia. (Kakkuri-Knuuttila 2004a: 51, 53, 63.) Argumenttikokonaisuudessa perustelujen yhteydessä esitetty uusi tieto nojaa siis jo oletettuun ennalta tunnettuun tietoon.

2.2.2 Onnistunut argumentointi

Argumentoinnissa perimmäisenä tarkoituksena on saada vastaanottaja(t) eli yleisö tukemaan esitettyä ajatusta. Mikäli yleisö on jo valmiiksi myötämielinen argumentoitavan väitteen suhteen, tavoitteena on saada vahvistusta teesin kannattamiseen ja näkemyksessä pysymiseen. Pelermanin mukaan argumentti voidaan katsoa onnistuneeksi, mikäli kuulija(t) alkaa käyttäytyä tai harkitsee käyttäytyvänsä argumentoijan toivomalla tavalla. (Pelerman 2007: 20.)

Kakkuri-Knuuttilan ja Halosen (2004: 76) mukaan argumentoinnin pääasiallinen tavoite on vakuuttaa vastaanottaja(t). Näin ollen onnistunut argumentti on sellainen, jonka perusteella väite voidaan hyväksyä. Vastaanottaja(t) pitäisi siis

argumenttikokonaisuuden perusteella saada hyväksymään näkökulma, joka on alkutilanteessa ollut epävarma tai jopa täysin päinvastainen kuin nyt esitetty. (Kakkuri-Knuutila 2004: 180.)

Argumentoinnin onnistumiseen vaikuttaa pitkälti se, kuinka hyvin argumentoija tuntee vastaanottajan eli yleisön, sen kulttuurin ja arvomaailman. Argumentointia ohjaavat aina muun muassa yhteiskunnalliset arvot, hierarkiat ja yleinen moraalit, ja onnistuakseen argumentoijan täytyy valita juuri sellaiset perustelut, jotka voivat saada yleisön kannatuksen. Mahdollisten vasta-argumenttien huomioiminen lisää myös argumentoinnin tehokkuutta. Argumenttikokonaisuudessa tulisikin siksi miettiä omien perustelujen lisäksi mahdollisia vasta-argumentteja tavoitteena kyetä kiistämään niiden pätevyys. (Wolfe ym. 2009: 191.)

2.3 Retoriikka

Argumentoinnin onnistuneisuutta pohdittaessa ei voida sivuuttaa retorisia keinoja, joiden avulla voidaan lisätä argumenttien painokkuutta ja näin argumentaation tavoite eli yleisön vakuuttaminen on helpompi saavuttaa. Jo Aristoteles liitti retoriikan vakuuttavuuteen (Aristoteles 1997: 10). Vaikka sanan retoriikka merkitys on Aristoteleen ajoilta hieman muuttunut, nostaa Aristoteles esiin samoja seikkoja, joita liitetään hyvään argumentaatioon: kohdeyleisön huomioon ottamista ja perusteltavan asian riittävää tuntemusta. Näin ollen retoriikka perustuu argumentaatioon ja retoriset tehokeinot rakentuvat argumentaation ympärille. Argumentaatioanalyysiin liittyy siksi myös retoriikan analyysi: siinä missä argumentaatioanalyysi keskittyy yleensä argumenttikokonaisuuden asiasisältöön, retoriikan analyysi keskittyy kielellisten ilmiöiden analysointiin. (Aristoteles 1997: 11, 16; Kakkuri-Knuutila 2004b: 233, 234.)

Retoriset keinot voivat sijoittua sanatasolle, lausetasolle tai koko puheen tai tekstin tasolle. Esitettyä argumenttikokonaisuutta voidaan retorisin keinoin tehostaa esimerkiksi vetoamalla auktoriteetteihin tai yleistämällä jokin väite. (Mäntynen 2003: 105; Jokinen 1999: 138.) Argumentin painokkuutta voidaan lisätä myös esimerkkien avulla sekä vertailemalla tai rinnastamalla (Kakkuri-Knuutila 2004b: 251, 252). Yksi ehkä käytetyimmistä retorisisista keinoista on toisto, jota voidaan käyttää sana- ja lausetasolla tai koko tekstin rakennetasolla. Sanatasolla retorisia keinoja ovat sanavalinnat, metaforat ja kielikuvat, jotka elävöittävät argumentaatiota, mutta voivat tehdä siitä myös ymmärrettävämpää. Pienillä sanoilla voidaan myös heikentää tai vahvistaa jonkin ilmauksen tehoa. Tekstissä argumentteja voi myös korostaa

argumenttia indikoivien ilmausten, kuten *sillä*, avulla tai toisaalta vasta-argumenttia indikoivien ilmausten, esimerkiksi *mutta*, avulla. (Kakkuri-Knuuttila 2004b: 256–259.)

3 MIELIPIDETEKSTI

3.1 Mielipideteksti tekstilajina

Genre käsitteenä on lähtöisin jo antiikin ajoista Aristoteleen Runousopista (Mäntynen & Shore & Solin 2006: 13). Tekstintutkimuksen ja kielitieteen parissa *tekstilaji* on vakiintunut *genren* käänkösvastineeksi. Niemisen (2010: 24) mukaan tekstilaji määrittää sen, mitä siihen kuuluva teksti tekee, millaiseen toimintaan se liittyy ja millaiset toimijat tekstiin kytkeytyvät. Tekstilajin käsitteitä on määritelty monella eri tavalla, mutta usein yhtenä keskeisenä kriteerinä mainitaan tekstin kokonaisrakenne. Jokaisella tekstilajilla ajatellaan olevan oma ominainen tapansa järjestäytyä kokonaiseksi tekstiksi. (Mäntynen ym. 2006: 43, 44.) Kauppinen ja Laurinen (1988: 86) toteavat mielipidetekstien kirjon ulottuvan lyhyistä kommentteista pidempiin pohdiskelviin mielipidekirjoituksiin.

Teksityyppi käsitteenä ei kuvaa rajattua tekstiä tai tekstijoukkoa, vaan kielellisesti tietynlaista esittämistapaa (Mäntynen ym. 2006: 36). Argumentoivalle tekstityypille, johon mielipideteksti lukeutuu, ominaista on retoristen keinojen käyttö sekä argumentointia ja asennetta osoittavat kielelliset ainekset, kuten vastakohtaisuutta osoittavat ilmaukset. Tekstilaji voi sisältää useampaa tekstityyppiä, mutta usein yksi tekstityyppi on vallitseva. *Tekstilaji* viittaa tekstin luokitteluun kielen ulkoisten piirteiden, esimerkiksi tekstin vastaanottajien, mukaan, kun taas tekstityyppi luokittelee tekstit niiden kielellisten piirteiden perusteella. (Mäntynen ym. 2006: 37.)

Kauppinen ja Laurisen mukaan (1988: 86) mielipidetekstissä voidaan nähdä ikään kuin kaksi keskustelevaa osapuolta, koska mielipidetekstin kirjoittaja ottaa kantaa johonkin näkemykseen. Rakenteeltaan mielipideteksti sisältää kuusi elementtiä: *asian esittely, ongelma, teesi, näytöt tai todisteet, johtopäätös sekä ohjeet tai toive*.

Mielipidetekstin täytyy aina sisältää teesi eli pääväite, joka yleensä sijoittuu tekstissä mahdollisimman alkuun. Mielipideteksti rakentuu teesin ympärille. (Kauppinen & Laurinen 1988: 86, 87.)

Mielipidetekstissä käytetään erilaisia kielellisiä ja retorisia strategioita (Mäntynen ym. 2006: 36). Kauppinen ja Laurinen (1988: 87) listaavat yleisiä vaikuttamisen keinoja seuraavasti: *auktoriteetteihin vetoaminen, faktojen käyttö, sanavalinnat ja sanojen miellemerkitykset, vastakohta-asettelu, arkikokemukseen ja historiaan vetoaminen sekä rinnakkaistapaukset*. Kärkeissä mielipideteksteissä käytetään lisäksi usein tehokeinona ironiaa, liioittelua tai kärjistyksiä. Vaikutuskeinoja käytetään mielipidetekstissä sen mukaan, kuinka aiemmin mainittua rakennemallia sovelletaan.

3.2 Mielipideteksti ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmassa (e-perusteet) mainitaan viestintä ja vuorovaikutus -tutkinnonosan (4 osaamispistettä) pakollisena osaamistavoitteena seuraavat seikat: *”Opiskelija osaa toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä sekä tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä”* (e-Perusteet 2022.) Tekstitaidot ovat siis myös ammatillisen koulutuksen viestinnän opetuksessa keskeinen opiskeltava kokonaisuus. Tekstitaitoihin sisältyy tekstilajitaito, jonka avulla erilaisia tekstejä voidaan tunnistaa ja tuottaa sekä myös eritellä kriittisesti. (Mäntynen ym. 2006: 12.)

Jokaista tekstiä, myös mielipidetekstiä, määrittää se, minkälaiselle yleisölle se osoitetaan, ja tekstiä kirjoitettaessa huomioidaan jo sen vastaanottaja. Ammatillisessa koulutuksessa harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista, mutta kouluopetukselle tyypillisesti oppitunnilla ei harjoitella autenttiselle vastaanottajalle kirjoittamista, vaan pyritään tuottamaan eri tekstilajien stereotyyppioita. (Kalliokoski 2006: 260.)

Tekstilajina mielipidetekstille on ominaista se, että se päättyy yleisön luettavaksi, mutta tutkimani tekstit ovat koulutekstejä, joiden autenttinen lukija on opettaja, koska vastaanottajaa ei määritellä tehtävänannossa tarkemmin. Opiskelijat voivat siis itse keksiä, millaiselle yleisölle kirjoittavat. Jos tekstit julkaistaisiin, niin luontevinta olisi julkaista ne esimerkiksi sanomalehden yleisönosastolla.

4 AINEISTO JA MENETELMÄT

4.1 Aineisto

Tutkimuksessa käytetty aineisto koostuu 21 mielipidekirjoituksesta, jotka on kirjoitettu osana äidinkielen pakollista kurssia. Oppilaitokselta on haettu asianmukainen tutkimuslupa. Ennen tekstien kirjoittamista opiskelijoilta on kysytty lupa tekstien käyttämiseen kandidaatintutkielmassa. Tekstit on kirjoitettu helmikuussa 2023 oppitunnilla. Kaikki tekstien kirjoittajat ovat täysi-ikäisiä ja tekstit on kirjoitettu anonyyminä. Ennen tekstien luovuttamista tutkimukseen aineistoista on poistettu kaikki elementit, joista osallistujat mahdollisesti olisi voitu tunnistaa. Näin tutkimuksessa on noudatettu tutkimuseettisiä periaatteita ja suojeltu tutkimukseen osallistuvien yksityisyyttä. (Kalaja, Alanen & Dufva 2011: 62, 63.)

Kurssilla ei ole käytössä kurssikirjoja, joten opettaja on tuottanut oman kurssimateriaalin, jonka perusteella mielipidetekstit kirjoitetaan. Kurssilla on ohjeistettu, että mielipidetekstin täytyy olla selkä, johdonmukainen, mielenkiintoinen sekä napakka. Ohjeiden mukaan mielipideteksti rakentuu pääväitteestä, joka on tekstin tärkein osa, monipuolisista perusteluista sekä loppuun sijoitetusta vetoomuksesta tai kehotuksesta. Tehtävänannossa on mainittu joitakin retorisia keinoja, esimerkiksi faktat, kokemukset ja tunneperustelut, sekä sanatason retorisia keinoja, esimerkiksi ilmauksia *toisaalta, tietysti ja siitä huolimatta, että...* Mielipidetekstin saa otsikoida itse, mutta tehtävänannossa on myös aihe-ehdotuksia ja valmiita otsikoita. (ks. liite 1)

Opiskelijoiden kirjoittamat mielipidetekstit käsittelevät monenlaisia aiheita, muun muassa bensan hintaa, pakkoruotsia, alkoholismia, sosiaalista mediaa, armomurhaa, ajokortti-ikää sekä mielenterveyden palveluita. Tekstit ovat hyvin eri

mittaisia: lyhin teksti sisältää vain 55 sanaa, kun taas pisimmässä tekstissä on 839 sanaa.

4.2 Aineiston analysointi

Käytän mielipidetekstien argumentaation analyysissä taustamallina Kakkuri-Knuutilan ja Halosen (2004: 102) viisiportaista argumentaatio-analyysimallia. Ensimmäiseksi etsitään argumenttikokonaisuudesta pääväite ja sen lähimmät perustelut. Toiseksi nostetaan esiin pääväitteen ja sen perustelujen asiasisältö. Kolmanneksi etsitään pääväitteen lisäksi olevat muut väitteet, niiden perustelut sekä asiasisältö. Neljänneksi tarkastellaan argumenttien keskinäisiä suhteita. Viimeiseksi täsmennetään argumenttikokonaisuutta etsimällä ja tarkastelemalla tausta-oletuksia. Käytän mallia soveltuvien osin, ja analysoin tekstejä Kauppisen ja Laurisen (1988: 26, 87) mielipidetekstin rakennemallia ja retorisia keinoja hyödyntäen.

Tutkimuksessa käytän metodina teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Aiempi teoria toimii viitekehyksenä aineiston luokittelussa ja analysoinnissa, mutta aineistosta nousevat havainnot ohjaavat luokittelun tekemistä. Aineistosta esiin nousevat elementit luokitellaan eri teemoihin, kuten rakenteellisiin ja sisällöllisiin teemoihin. Näin pyritään saamaan tutkimusaineisto selkeään muotoon sisältöä kadottamatta. (Tuomi & Sarajarvi 2009: 97, 110, 117.) Tutkimusmenetelmä on laadullinen, mutta sisältää myös jonkin verran määrällistä tietoa aineistotekstien eri ilmiöistä. (Ilikkanen: 2021)

5 ARGUMENTOINTI AMMATTIKOULULAISTEN MIELIPIDETEKSTEISSÄ

5.1 Argumentoinnin rakenteelliset keinot

5.1.1 Pääväite

Kuudessa tekstissä pääväite esitetään oman mielipiteen ilmaisemisen kautta. Esimerkiksi "Minun mielestä ammattikoulu on hyvä jatko opintopaikka" (teksti 4) ja "Minun mielestä bensiinin hinta on liian korkea" (teksti 15). Joissakin teksteissä pääväitevirkkeeseen on liitetty mukaan jo perustelu, esimerkiksi "Elokuvien ikäraajat ovat mielestäni tärkeitä, koska ne antavat tietoa elokuvasta onko se tarkoitettu lapsille vai aikuisille." (teksti 12) tai "Ajokortti-ikää tulisi nostaa, koska eniten liikenneonnettomuuksia tapahtuu nuorten keskuudessa." (teksti 18) Joissakin teksteissä pääväitevirkkeeseen on liitetty mukaan ohje tai toive, kuten esimerkiksi "Itse olen sitä mieltä polttoaineiden hinnoista, että niitä pitää saada laskettua reilusti keventämällä verotusta." (teksti 3)

Seitsemässä tekstissä pääväite tulee ilmi otsikosta, esimerkiksi "Maailmassa on vain 2 sukupuolta" (teksti 6) tai "Ihmiset pilasivat internetin" (teksti 9). Yhdessä tekstissä pääväite tulee esiin ainoastaan otsikossa: "Armomurha tulisi sallia" (teksti 16), mutta itse tekstissä kirjoittaja horjuu kahden vaihtoehdon välillä:

Esimerkki 1

Mielestäni eutanasia pitäisi sallia, ihmiselle, joka ei ole kykeneväinen elämään tai kommunikoiimaan - - Mutta kun potilas ei pysty itse kommunikoiimaan mistä tiedämme, että potilas toivoo eutanasiaa - - Olisiko se tällaisessa tilanteessa murha vai palvelus? En tiedä. (teksti 16)

Yhdessä tekstissä pääväite tulee esiin vasta tekstin lopussa: "Kaksi syytä miksi kannabis pitäisi laillistaa:" (teksti 5) Tätä ennen kirjoittaja on kopioinut internetistä verkkokeskusteluja kannabiksen käytöstä.

Yhdessä tekstissä pääväite esitetään kysymyksen muodossa, kun aihetta on ensin alustettu: "Pakkoruotsi on varmaan kaikille tuttu asia, joka myös herättää paljon tunteita ihmisissä. Ruotsin opettaminen tuli kouluissa pakolliseksi vuonna 1968. - - Pakkoruotsi jo sanana aiheuttaa minussa negatiivisia tunteita." (teksti 8) Tämän jälkeen esitetään pääväite: "Miksi sitä pitäisi pakottaa?" Ennen perusteluja kirjoittaja myös välittömästi kysyvän pääväitteen jälkeen esittää toiveen tai ohjeen kysymyksen muodossa: "Eikö valinnan voisi tehdä itse opiskelija?"

5.1.2 Vasta-argumentit

Vasta-argumentteja on kuudessa tekstissä, joista viidessä tekstissä vasta-argumentti pyritään kumoamaan vähintään yhdellä perustelulla. Yhdessä tekstissä vasta-argumentin kumoamiseksi esitetään useampia perusteluja, vaikkakin argumenttikokonaisuuden sisällä esiintyy toistoa:

Esimerkki 2

Jotkin ihmiset sanoo että "lukio on paljon parempi vaihtoehto yleissivistyksen kannalta ja sieltä valmistuu ammattiin jossa on hyvä palkka", mutta useimmat lukiolaiset eivät tiedä mitä tekee elämällään ja voi joutua ammattiin josta ei itse tykkää, ammattikoulusta voi jatkaa halutessaan pidemmälle kun haluaa ja palkka nousee sitä myötä, lukiosta et saa mihinkään ammattiin papereita ja harvoin löydät töitä suoraan koulusta valmistuttua. Lukiosta kun lähdet opiskelemaan jatkossa johonkin ammattiin, menee yleensä paljon enemmän aikaa ja mielenterveyttä että voi valmistua johonkin ammattiin ennen kun täytät 28 vuotta. (teksti 4).

Yhdessä tekstissä vasta-argumenttia ei pyritä minkäänlaisilla perusteilla kumoamaan, jolloin vasta-argumentin esittäminen heikentää tekstin varsinaista argumentointia: "Jotkut ihmiset voi olla sitä mieltä että ihminen saa olla minkä sukupuolinen vaan olkoot sitten tyttö tai poika tai ihan jokin muu. Nyt eletään 2023 lukua niin saa vaihtaa sukupuolta tai olla turri jos siltä tuntuu." (teksti 6)

5.1.3 Ohjeet tai toive

12 tekstissä esitetään ohje tai toive, ja lisäksi yhdessä tekstissä esitetään vasta-argumentille ohje tai toive. Polttoaineen hinnan laskemiseksi kirjoittaja esittää ehdotuksen: "Ihmisten jotka ovat hinnan laskemisen kannalla pitäisi rohkeasti ottaa kantaa asiaan ja miettiä mitä äänestää." (teksti 3) Tekstissä numero 18 kirjoittaja toivoo ajokortin ikärajan nostamista, koska nuorille kuljettajille tapahtuu paljon onnettomuuksia. Hän esittää tekstissään vasta-argumentin:

Esimerkki 3

Nuoret voivat olla sitä mieltä, että kortti on hyvä saada nuorena sillä kerkeää saada enemmän kokemusta ja harjoittelemaan rauhassa ajamista ja liikenteessä olemista ja kortti myös helpottaa, että pääsee paremmin kavereiden kanssa liikkumaan. Kouluun on pitkä matka ja busseja ei kulje, joten on pakko kulkea autolla.

Kirjoittaja esittää ohjeen tai toiveen: "asiaan voi kuitenkin olla ratkaisu ja esim. Koulu voisi järjestää koulumatka kuljetusta."

5.2 Argumentoinnin retoriset keinot

5.2.1 Yleinen etu tai haitta

17 tekstissä vedotaan yleiseen etuun tai haittaan argumenttikokonaisuudessa. Yleisen edun tai haitan näkökulmasta argumentoinnilla viitataan tässä tutkimuksessa seikkaan, joka vaikuttaa useampaan ihmiseen tai ihmisryhmään. Esimerkiksi polttoaineen hinnan laskemistarvetta perustellaan seuraavasti:

Esimerkki 4

Korkea hinta vaikuttaa negatiivisesti moniin kotitalouksiin ja yrityksiin. Polttoaineen hinnan myötä töissä käynti tulee kannattamattomaksi tai monelle kuljetus tai koneyrityksille. Se myös vaikuttaa elintarvikkeiden hintaan, kun kuljetuskustannukset nousevat. (teksti 3)

Kirjoittaja pohtii polttoaineen korkean hinnan tuomaa yleistä haittaa sekä yksilöiden että yhteiskunnan kannalta. Pakkoruotsin vastustaja perustelee ruotsin opetuksen tarpeettomuutta näin: "Kuitenkin aika pieni osa suomalaisista tarvitsevat ruotsia oikeasti." (teksti 8)

Yleiseen etuun tai haittaan vedotaan useassa tekstissä myös toiveen tai ohjeen yhteydessä:

Esimerkki 5

Parkkipaikka alueella missä pitää käyttää pysäköintikiekkoa on turhaa heti sakottaa, jos siellä on vapaita parkkiruutuja - väärin kadunvarsi pysäköinnistä kaupunki alueella voi olla enemmän riski- ja haittatekijöitä esimerkiksi ensihoitoyksikön kulkua tai vaikeuttaa jäteautokuljettajien työtä.

Myös mielenterveyspalveluiden vähistä resursseista kirjoittava vetoaa yleiseen etuun tekstin lopussa olevassa toiveessa:

Esimerkki 6

”Opiskelijoiden mielenterveyttä voisi edistää tuomalla enemmän tietoa esille erilaisista mielenterveys ongelmista ja siitä, miten ja mistä apua voi hakea - - koulu terveyden huollolle pitäisi antaa enemmän resursseja hankkia enemmän mielenterveyttä tukevia palveluita.” (teksti 19)

5.2.2 Yksilön etu tai haitta

12 tekstissä vedotaan yksilön etuun tai haittaan, eli tätä keinoa käytetään hiukan vähemmän kuin edellä mainittua yleiseen etuun tai haittaan vetoamista. Bensen korkeaa hintaa kritisoivassa tekstissä (teksti 15) vedotaan ensin yleiseen haittaan, mutta vasta-argumentin esittämisen jälkeen haitta yksilöllistetään:

Esimerkki 7

Koska jossain alueella voi tulla se yks bussit joka vie sinut sinne paikkaan mihin sinun pitäisi mennä niin se bussit tulee sinne vain kerran jos myöhästyit ensimmäisestä niin se tulee sitten tunnin päästä takasin. Autolla toi vaiva menisi pois sillä jos heräät myöhässä niin ei tarvitsisi katsoa bussia tai ootta voit mennä heti autolla suoraan töihin.

Videopelien positiivisista vaikutuksista kertovassa tekstissä nostetaan yksilön etu esiin seuraavasti: ”Ne ovat erinomainen tapa kehittää taitoja, kuten koordinaatiota, nopeutta, tarkkuutta ja ajattelutaitoja.” (teksti 21)

Yksilön etu tai haitta liittyy usein omaan kokemukseen. Esimerkiksi ammattikoulua lukion sijaan puoltava kirjoittaja ottaa mukaan oman kokemuksensa yksilönä: ”Jos et osaa päättää lähteäkö lukioon vai ammattikouluun niin kaksoistutkinto on myös vaihtoehto, mutta omalla kokemuksella sanon että siitä tehtiin omalle kohdalle hyvin vaikea suorittaa.” (teksti 4) Myös alkoholismien haitoista kirjoitetussa tekstissä käytetään yksilön haittaa retorisenä keinona oman kokemuksen yhteydessä:

Esimerkki 8

Puhun nyt omasta kokemuksestani, minun isäni, minun ”isovanhempani” minun äitini entinen miesystävä ja hänen 16-vuotias lapsensa ovat tai ovat olleet alkoholisteja. - - Myös äitini isä oli alkoholisti. - - Mutta se mitä olen huomannut ja kuunnellut näitä juttuja, alkoholisti harvemmin syyttää itseään kuin muita - - Tämä äitini entisen miesystävänsä tytär syytti minua hänen joka viikkoisesta juomisesta. (teksti 11)

5.2.3 Järkeen vetoaminen

Järkeen vetoaminen on teksteissä yleisin käytetty retorinen keino: 18 tekstissä vedotaan järkeen perustelun yhteydessä. Esimerkiksi tekstissä 1 kirjoittaja perustelee teknologian kehittymisen rajoittamista seuraavasti: ”Esim. Sosiaalinen media on aiheuttanut nuorille hyvin vakavia mielenterveysongelmia.” Tekstissä 10 järkeen vedotaan auktoriteetin avulla mainitsemalla Käärijän kappaleesta: ”Myös asiantuntijat ovat käyneet tätä läpi ja ovat varmasti samaa mieltä että sämplääminen ja plagiointi on kaksi eri asiaa” Tekstissä ei kuitenkaan mitenkään viitata mainittuihin asiantuntijoihin, joten argumentti jää horjuvaksi.

Järkeen vedotaan teksteissä myös vastakkainasettelun avulla. Esimerkiksi tekstissä 9 kirjoittaja pohtii internetin haittoja, mutta ottaa sitten huomioon vastakkaisena näkemyksenä internetin hyödyt:

Esimerkki 9

Toki internetin laajentuminen ja helpommin sisällön tuottaminen on luonut paljonkin hyvää ja uusia työllistymis ja mainostamis mahdollisuuksia ajan saatossa, eli kaikki ei kuitenkaan ole aivan niin huonosti internetin käytännöllisyyden osalta.

Vastakkainasettelu järkeen vetoamisen keinona liittyy hyvin usein jo edellä tarkasteltuun yleiseen etuun vetoamiseen.

5.2.4 Tunteeseen vetoaminen

Tunteeseen vedotaan retorisenä keinona seitsemässä tekstissä, eli se on paljon vähemmän käytetty keino kuin järkeen vetoaminen. Tunteeseen vetoaminen liittyy vahvasti yksilön etuun tai haittaan, esimerkiksi tekstissä 11 alkoholismien haitoista kerrottaessa käytetään kirjoittajan omaa kokemusta:

Esimerkki 10

Tämä äitini entisen miesystävänsä tytär syytti minua hänen joka viikkoisesta juomisesta. Alkuun se satutti minua tosi paljon ja tunsin tosi paljon syyllisyyttä asiasta. Mutta nyt olen tajunnut sen

että se ei todellakaan ole minun vikani. Se on aivan hänen oma vikansa kun on päättänyt ostaa ja juoda sen alkoholin, minä en ole häntä pakottanut. Hän on itse vapaa ehtoisesti valinnut kaataa alkoholia kurkustaan alas.

Myös tekstissä 7 tunteeseen vedotaan yksilön kokemuksen kautta:

Esimerkki 11

Eräs vartija kertoo seuraavasti: *"Olin työvuorossa isossa kauppakeskuksessa, ja ihmiset tuijottivat. Ihmisten silmissä näki inhon. Varautuneena ilmeni myös tiettyjen liikkeiden henkilökunnan suunnalta: he eivät tervehtineet. Tuli sellainen olo, että yksittäinen vartija nyt kantaa vastuun kaikista tapahtumista."*

6 PÄÄTÄNTÖ

Tämän tutkielman tarkoitus oli selvittää, millaisia argumentointikeinoja ammatillisen oppilaitoksen nuorisoasteen opiskelijat käyttävät mielipidetekstissä, millaisia retorisia keinoja argumentoinnissa käytetään, ja toteutuuko mielipidetekstin rakenne opiskelijoiden argumentoinnissa. Suurimmassa osassa aineiston teksteissä noudatettiin ainakin jollakin tapaa Kauppisen & Laurisen (1988: 87, 87) esittämää mielipidetekstin rakennemallia, jota kurssilla annettu ohjeistus mukaili. Useassa tekstissä pääväite oli ohjeistuksen mukaan jo alussa ja tekstissä keskityttiin perustelemaan pääväitettä eri tavoin. Pääväite ja perustelut puuttuivat vain yhdestä tekstistä, ja vain yksi teksti sisälsi useamman (3) pääväitteen. Ohje tai toive esitettiin 12 tekstissä. Samankaltaisia tuloksia on havaittavissa Inka Mikkosen (2010: 182) tutkimuksessa, jossa lukiolaisten teksteistä oli havaittavissa rutinoituneita tekstirakenteita, vaikka variaatiota oli laajasti.

Tutkimusaineiston teksteissä oli nähtävissä sekä rakenteellisia että sisällöllisiä argumentaation keinoja, jotka jaoin teemoihin aineistosta nousevan sisällön perusteella. Koska teksteissä oli useimmiten vain yksi pääväite, jota perusteltiin, rajasin Kakkuri-Knuutilan ja Halosen (2004: 102) viisiportaisen analyysimallin niin, että tarkastelin tekstien argumenttikokonaisuuksista pääväitettä, sen perusteluja sekä perustelujen sisältöä.

Yleiseen etuun tai haittaan sekä järkeen vetoaminen oli selkeästi yleisin teksteissä käytetty sisällöllinen argumentoinnin keino. Tekstien mahdollinen kohdeyleisö saattaa olla helpompi saada vakuuttuneeksi sellaisella argumentointikeinolla, josta tekstin lukija voisi myös itse hyötyä. Järkeen vetoamalla voidaan helpommin vedota myös universaaleihin arvoihin. Inka Mikkosen (2010: 191) tutkimuksessa esiin nousi myös ryhmän arvottaminen useammin kuin yksilön arvottaminen. Yksilön etuun tai haittaan ja tunteeseen vedottiin hieman vähemmän. Yksilön etu tai haitta liittyi usein myös järkeen vetoaviin perusteluihin, sen sijaan tunteeseen vedottiin oman kokemuksen kautta. Tunteeseen vedottiin myös ohjeen tai

toiveen yhteydessä. Voi olla, että väitteen perusteleminen oman tunteen kautta koetaan hyväksyttävämpänä kuin väitteen perusteleminen suoranaisesti oman edun tai hyödyn kautta.

Teksteissä ilmeni myös jonkin verran asioiden rinnastamista ja vertailua sekä vasta-argumentteja. Analyysin ulkopuolelle jäivät useat retoriset keinot, kuten esimerkiksi kielikuvat, metaforat, toisto sekä indikoivat ilmaukset. Tutkimusta tehtäessä aineiston analyysiä oli rajattava, joten analyysistä jätettiin pois vähemmän esiintyvät ilmiöt.

Tutkimustulosten tarkkuutta ja yleistettävyyttä laskee se, että tutkimusaineiston määrä oli suhteellisen pieni (21 tekstiä), vaikkakin laajuudeltaan riittävä kandidaatintyöhön. Lisäksi analyysi on osittain tulkinnanvaraista: luokittelu sekä luokkiin valitut ilmiöt ovat tutkijan valintoja. Vaikka luokittelu, analyysi ja tulkinta perustuu tiettyyn viitekehukseen, on tekstien tulkinta aina osittain myös subjektiivista. Tutkimuksen tuloksia ei voi myöskään suoraan verrata Mikkosen (2010) tuloksiin, jotka käsittelevät lukiolaisten mielipidetekstejä, jotka on kirjoitettu vastineeksi. Ammatillisessa koulutuksessa käytetään huomattavasti vähemmän aikaa viestinnän opetukseen, jolloin myös mielipidetekstin rakenteen ja sisällön opiskelu jää vähemmälle kuin lukiossa.

Tutkimuksessa käytettyjen mielipidetekstien arvosanat eivät olleet tiedossa, kuten ei myöskään kirjoittajien sukupuoli tai koulutusala. Tutkimusta voisi kehittää vertaamalla esimerkiksi eri tasoisten tekstien välistä argumentaatiota tai sitä, onko opiskelualalla tai sukupuolella merkitystä argumentoinnin keinoihin. Tässä tutkimuksessa opiskelijat saivat valita aiheen annetuista vaihtoehdoista tai päättää sen itse. Pohdittavaksi jää, millaisia eroja argumentoinnilla olisi voinut olla, mikäli kaikki opiskelijat olisivat kirjoittaneet samasta aiheesta. Toisaalta mielipidekirjoitus oli ohjeistettu kirjoittamaan aiheesta, josta on oikeasti sanottavaa, joten motivaation tärkeyttä argumentaatiossa ei voi väheksyä. Tutkimusta voisi myös jatkaa vertailemalla ammattikoululaisten ja lukiolaisten tai natiivien ja S2-opiskelijoiden argumentaatiokeinoja.

7 LÄHTEET

- Bayer, Klaus 2007: *Argument und Argumentation. Logische Grundlagen der Argumentationsanalyse*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- e-Perusteet 2022 =
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/ammattillinen/3689879/tutkinnonosat/4211780>
- Iikkanen, Päivi 2021: KLSA1000, Tutkimuksen teon perusteet, laadullinen sisällönanalyysi -työpaja, luentodiat 17.9.2021.
- Jokinen, Arja 1999: Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. – Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. S. 126–159. Jyväskylä: Vastapaino.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa 2004a: Kysymys-vastaus-menetelmä. – Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.): *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. s. 34–59. Helsinki: Gaudeamus.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa 2004b: Retoriikka. – Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.): *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. s. 233–272. Helsinki: Gaudeamus.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa & Halonen, Ilpo 2004: Argumentaatioanalyysi ja hyvän argumentin ehdot. – Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.): *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. s. 60–113. Helsinki: Gaudeamus.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa & Heinlahti, Kaisa 2006: *Mitä on tutkimus? Argumentaatio ja tieteen filosofia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kalaja, Paula, Alanen, Riikka & Dufva, Hannele 2011: *Kieltä tutkimassa. Tutkielman laatijan opas*. Helsinki: Finn Lectura
- Kalliokoski, Jyrki 2006: Tekstilajin taju ja toisella kielellä kirjoittaminen. – Mäntynen, Anne, Shore, Susanna & Solin, Anna (toim.): *Genre – tekstilaji*. s. 240–266 Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura.
- Kauppinen, Anneli & Laurinen, Leena 1988: *Tekstioppi – Johdatus ajattelun ja kielen yhteistyöhön*. Vaasa: Kirjayhtymä.
- Kieli ja sen kieliopit. Opetuksen suuntaviivoja 2002. Helsinki: Edita.

- Luukka, Minna-Riitta 2009: Tekstitaidot – teksteistä käytänteisiin – Minna Harmanen & Tuija Takala (toim.), *Tekstien pyöryksessä. Tekstitaitoja alakoulusta yliopistoon. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja*. s. 13–25. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.
- Mikkonen, Inka 2010: "Olen sitä mieltä, että..." Lukiolaisten yleisönosastotekstien rakenne ja argumentointi. *Jyväskylä studies in humanities* 135.
- Mäntynen Anne 2003: Miten kielestä kerrotaan. Kielijuttujen retoriikkaa. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Mäntynen, Anne, Shore, Susanna & Solin, Anna 2006: *Genre – tekstilaji*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.
- Perelman, Schaim 2007: *Retoriikan valtakunta*. Suomentanut Leevi Lehto (toinen painos). Vastapaino: Jyväskylä. Ranskalainen alkuperäisteos 1977.
- Tieteen termipankki 2023 =
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:argumentaatio>. Luettu 9.5.2023.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi
- Wolfe, C. R., Britt, M. A. & Butler, J. A. 2009: *Argumentation Scheman and the myside bias in written argumentation*. *Written Communication* 26 (2) S. 183–209

LIITTEET

LIITE 1:

Ohjeistus mielipidetekstin kirjoittamiseen

Hyvä mielipidekirjoitus
Sisällökäs, on oikeasti sanottavaa!
Herättää mielenkiinnon.
Selkeä – sanoo oleellisen.
Johdonmukainen rakenne, esim.

1. pääväite, tekstin tärkein asia
2. perustelut
3. vetoamus / toivomus

Vakuuttavasti perusteltu: faktat, kokemukset, tunneperustelut
Ottaa muiden näkökulmat huomioon.
Tehoa tyylillään, esim.

persoonallinen ote, minä-muodossa kirjoittaminen
huumori
Loppuu napakasti.

Tyypillisiä lauseen aloituksia mielipidekirjoituksessa

- Väitetään, että...
- Usein kuulee sanottavan...
- Toisaalta...
- Tietysti...
- Siitä huolimatta, että...
- Voisi myös ajatella, että...

Vastine

- kannanotto esitettyyn mielipiteeseen
- vastine voi olla kannustus, lisäys, tarkennus, vastakkainen mielipide
- voi sisältää uuden näkökulman tai uusia perusteluja
- voi myös kumota esitetty perustelut ja tuoda julki ristiriitoja
- voi referoida kommentoitavaa kirjoitusta, jos tarpeen

Tyypillisesti vastineen kirjoittaja...

- kysyy - vastaa
- ihmettelee - kehottaa
- myöntää - kritisoi
- väittää

Kirjoita lyhyt, ytimekäs ja hyvin perusteltu mielipidekirjoitus!
Otsikoi itse tai valitse jokin seuraavista vaihtoehdoista.

Ajokortti / traktorikortti

Alkoholijuomat

Bensan hinta

Energian / sähkön hinta

Sähkökatkot

Etäkoulu

Huumeet

Mielipidekirjoitusten aiheita:

1. On lottovoitto syntyä Suomeen.
2. Suomessa nykynuorilta ei vaadita tarpeeksi. / Nykynuorilta odotetaan ja vaaditaan liikaa.
3. Koulussa on liian vähän liikuntatunteja. / Liikuntatunteja pitäisi lisätä.
4. Ajokortti ikää tulisi laskea 16 vuoteen. / Ajokortti-ikä on pidettävä ennallaan. / Ajokortti-ikää tulisi nostaa.
5. Valinnaiskurssien suorittamisesta
6. Moposkootterit vaaraksi liikenteessä. / Moposkoottereiden puolesta.
7. Suomi tarvitsee oman armeijan. / Suomi ei tarvitse armeijaa.
8. Suomalaiset eivät osaa juhlia. / Suomalaiset osaavat juhlia.
9. Lukio on hyvä jatko-opintopaikka. / Ammattikoulu on hyvä jatko-opintopaikka. / Miksi valitsin kaksoistutkinnon?
10. Televisioväkivalta vaikuttaa nuoriin. / Televisio ei lisää nuorten väkivaltaisuutta.
11. Koirat eivät sovi kerrostaloasuntoihin. / Koiria voi pitää kerrostaloissa.
12. Maalla on parempi elää kuin kaupungissa. / Kaupungissa on parempi elää kuin maalla.
13. Lapsille kannattaa antaa viikkorahaa. / Lapsille ei kannata antaa viikkorahaa.
14. Armomurha tulisi sallia. / Ei eutanatialle!
15. Abortti tulisi kieltää lailla. / Mahdollisuus aborttiin tulisi säilyttää.

16. Nykynuoriso ei osaa käyttäytyä. / Nuoriso hallitsee käytöstavat, vanhemmat ihmiset eivät!

17. Liika tietokoneella pelaaminen vie terveyden / Tietokonepelit ovat hyväksi ihmiselle.

18. Uusi tupakkalaki on epäonnistunut. / Uusi tupakkalaki on hyvä.
Rautalankamalli mielipidetekstin rakentamisesta

Asian lyhyt esittely

Kirjoittajan pääväitteet asiasta

Perustelut

Lopetus

Valitse aihe.

Asian lyhyt esittely

Se, miten paljon asian esittelyä ja taustatietoja tarvitaan, riippuu aiheesta ja siitä, miten tuttu aihepiiri on lukijoille.

Kirjoita lyhyt esittely.

Kirjoittajan pääväitteet asiasta

Voit aloittaa esimerkiksi näin: "Itse olen asiasta sitä mieltä, että..."

Kirjoita pääväitteesi.

Perustelut

Valitse kolme (3) aiheeseesi sopivaa perustelun keinoa.

Esitä faktoja asian tueksi (tilastot, tutkimukset, laskelmat).

Vetoa auktoriteetteihin (esim. asiantuntijoiden lausunnot).

Kerro mitä hyvää tai huonoa asiasta seuraa käytännössä.

Kerro omia ja toisten kokemuksia asiasta.

Rinnasta asia johonkin positiiviseen asiaan (jos haluat antaa asiastasi positiivisen vaikutelman).

Rinnasta asia johonkin negatiiviseen asiaan (jos haluat antaa asiastasi huonon vaikutelman).

Vetoa yleisiin arvoihin ja arvostuksiin ja yleiseen mielipiteeseen.

Vetoa uskomuksiin.

Vetoa moraaliin ja oikeudenmukaisuuteen.

Syyllistä lukijaa huonoista valinnoista asian suhteen maalailemalla ikäviä tulevaisuudennäkymiä.

Kuvaile, mitä hyvää seuraa neuvojesi noudattamisesta.

Kirjoita valitsemasi perustelut.

- 1.
- 2.
- 3.

Mieti, millaisia vastaväitteitä muut voivat väitteisiisi esittää ja pyri vastaamaan niihin jo omissa perusteluissasi.

Kirjoita mahdollinen vastaväite.

Kirjoita vastauksesi vastaväitteeseen.

Tekstin lopetus

Kerro omin sanoin, miten asia voisi sinun mielestäsi olla paremmin.

Kerro, mitä lukijan pitäisi tehdä.

Kirjoita mielipidekirjoitus puhtaaksi koneella ja palauta opettajalle.